

Nr 265.

Av herr **Ericsson, Carl Eric, m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om aktiebolag m. m.

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om aktiebolag anföres följande:

Medan enligt gällande lag lägsta aktiekapital må utgöra 5 000 kronor, stadgas i 2 § av förslaget, att aktiekapitalet ej må sättas lägre än 10 000 kronor. Förhöjningen har av lagberedningen motiverats med de ändrade ekonomiska förhållandena. Samtidigt medgiver lagberedningen, att, bl. a. med hänsyn till att det ej föreslås någon annan bolagsform än aktiebolagets, under vilken verksamhet kan drivas utan personlig ansvarighet för delägarna, behov alltjämt kommer att i vårt land finnas att på grundval av ett förhållandevis obetydligt eget kapital börja verksamhet under aktiebolagets form. Det omförmäles, att så pass sent som år 1934 ungefär tio procent av samtliga svenska aktiebolag hade ett aktiekapital, som icke översteg 5 000 kronor. Och det kan tilläggas, att även under senare år ett betydande antal dylika bolag blivit registrerade. Alla dessa omständigheter tala till förmån för bibehållande av nuvarande gräns, vilken oberoende av penningvärdets sänkning utan tvivel motsvarar ett allmänt känt behov.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att det i första stycket av 2 § angivna gränsbeloppet av 10 000 kronor utbytes mot 5 000 kronor.

Nu gällande lag föreskriver, att stiftelseurkund för aktiebolag skall ange föremålet för bolagets verksamhet. I förslagets 6 § har emellertid i sådant hänseende stadgats, att föremålet för bolagets verksamhet skall vara till sin art angivet i stiftelseurkunden. Att denna ändring, som föreslagits av lagberedningen, är avsedd att äga saklig betydelse, framgår av den förebragta motiveringen. Det anföres i densamma, att den nu gällande bestämmelsen i praxis så tillämpats, att ej blott föremålet för verksamheten till sin beskaffenhet bestämts ytterligt allmänt utan även någon gång att såsom föremål för bolagets verksamhet angivits rättshandlingar allenast bestämda till sin juridiska beskaffenhet. I stället bör den fordran uppställas, att verksamheten bör vara till sin art bestämd, d. v. s. i fråga om bolag, som skall driva ekonomisk verksamhet, dennas ekonomiska art, exempelvis sågverks- och trävarurörelse eller järntillverkning och järn-

förädling eller handel med järnvaror, maskiner och redskap samt andra till en järnaffär hörande artiklar. Kraven på specificering få, framhållas det slutligen, närmare bestämmas genom praxis.

Gentemot nu återgivna uppfattning må anföras, att de skäl som tala mot ökade anspråk på specificering vid angivande av föremålet för bolagets verksamhet övertäga. Den nuvarande praxis är sedan länge fast grundad, och att framarbete en ny praxis i dess ställe skulle bli både tidsödande och svårt. Det tillstånd av ovisshet, som komme att inträda, komme att medföra olägenheter ej minst för fordringsägarna, för vilka det är av stor betydelse, att anledning till tveksamhet icke är för handen i fråga om giltigheten av förpliktelser som ingås eller åtgärder som eljest vidtagas inom bolagen. Att nuvarande bestämmelse och den därå uppbyggda praxis medfört några skadliga verkningar är icke bekant. Samma erfarenhetsrön har betonats av de i ärendet hörda näringsorganisationerna. Den omständigheten att ändringen blivit bestämt avstyrkt även av Svenska advokatsamfundet vittnar om att man på bolagsjuristhåll gjort enahanda erfarenhet. Det är i själva verket så, att de vanligt förekommande, allmänt hållna bestämningarna i bolagsordningarna möjliggjort för många bolag att, då omständigheterna gjort det önskvärt eller behövt, upptaga nya verksamhetsgrenar till båtnad för ej endast bolagsintressenterna utan även hela landet. Det bör ihåtkommas, att det stränga kravet beträffande röstpluralitet för beslut om ändring av bolagsordnings föreskrift angående föremålet för bolagets verksamhet de facto omöjliggör fattande av dylikt beslut inom bolag med stort antal aktieägare. Antagligen skulle i stället den allt annat än tilltalande utvägen komma att tillgripas, att formulär med vidlyftiga förteckningar över alla tänkbara verksamhetsgrenar bleve utarbetade till tjänst för stiftare av bolag, förteckningar som trots all förtänksamhet komme att stundom svika.

I anledning härav hemställes,

att i första stycket av 6 § stadgandet att föremålet för bolagets verksamhet skall angivas till sin art utbytes mot den med gällande lag överensstämmande föreskrift, enligt vilken stiftelseurkunden skall utan vidare angiva föremålet för bolagets verksamhet.

Sedan länge har för aktier, åstadkomna genom att reservfundsmedel förvandlats till aktiekapital, i dagligt tal använts den från viss synpunkt i hög grad missvisande benämningen gratisaktier. I lagberedningens förslag har denna benämning godtagits och blivit använd i lagtexten. En mängd näringsorganisationer och andra ha i sina remissyttranden reagerat häremot. Lagrådet har i anledning härav upptagit frågan och uttalat,

att om en annan benämning än den av lagberedningen använda skulle väljas, av de ifrågasatta uttrycken endast »fondaktier» vore förtjänt av övervägande. I propositionen har vitsordats, att benämningen gratisaktier synes vilseledande, och i stället har förordats beteckningen tilläggsaktier, vilken således blivit i propositionens lagtext använd. (I 134 § har av förbiseende ordet »gratisaktier» behållits.)

Det är med tillfredsställelse man konstaterar, att enighet nu synes råda om att namnet gratisaktier är olämpligt och bör bringas ur världen. Däremot är det beklagligt, att i propositionen icke förordats den benämning, nämligen fondaktier, som blivit från olika håll rekommenderad. Ordet tilläggsaktier synes vara på intet sätt signifikativt; det anger endast, att aktierna utgöra ett tillägg till de förutvarande, att med andra ord aktiekapitalet blivit genom dem på ett eller annat sätt ökat. Däremot leder ordet fondaktier omedelbart tanken till karaktären av de nya aktierna, nämligen att de åstadkommits genom en ändring av bolagets fondställning. Till förmån för benämningen fondaktier talar dessutom, att den samma under de senaste åren alltmera kommit till användning såväl i tidningskungörelser o. d. som i den ekonomiska litteraturen.

Med åberopande härav hemställes,

att uttrycket »tilläggsaktier» i 64 § utbytes mot »fondaktier» och att sistnämnda beteckning blir använd även på övriga ställen i lagtexten, där ifrågavarande slag av aktier åsyftas.

De i 71 och 72 §§ meddelade bestämmelserna rörande kapitalbildningen inom bolagen åsyfta att genom krav på fondbildning, som är avsevärt strängare än i gällande lag, främja konsolideringen av bolagen. Det kan vitsordas, att åtskilliga av de i remissyttrandena framställda särskilda yrkandena om uppmjukning av de av lagberedningen föreslagna stadgandena blivit i det nu föreliggande förslaget beaktade. Men det förtjänar beaktas, att ett antal av landets främsta näringsorganisationer — industriförbundet, exportföreningen, handelskamrarna och bankföreningen — uttalat den meningen, att, ehuru väl föreskrifter, som äro ägnade att befordra bolagens konsolidering, äro i och för sig väl förtjänta att stödjas, nuvarande tidpunkt näppeligen är den riktiga för genomförande av sådana skärpningar som föreslås. Det synes antagligt, att lagberedningens förslag utarbetats innan de av kriget orsakade ökningarna av bolagens skattebördor blivit aktuella, framför allt före krigskonjunkturbeskattningens införande. De ökade förpliktelser, som under rådande förhållanden skulle genom föreskrifterna komma att påläggas många bolag, skulle bliva över hövan tyngande. Fördens skull bör vid den nya lagens antagande knytas det

villkoret att ikraftträdandet av de ifrågavarande skärpta bestämmelserna skall uppskjutas till dess tidsläget blivit mera gynnsamt.

I anledning av vad sålunda anförts hemställles,

att vid antagandet av den nya lagen knytes sådant villkor, med avseende å ikraftträdandet av ovannämnda, skärpta bestämmelser, som nyss är sagt.

Rörande villkoren för rätt att vara ledamot av aktiebolags styrelse har i lagberedningens förslag föreskrivits bl. a., att av styrelseledamöterna icke flera, verkställande direktör inräknad, än en för varje påbörjat fyrtaal må vara befattningshavare i bolaget eller eljest innehava en verkställande direktören underordnad befattning. Stadgandet har motiverats med behovet av kontroll från styrelsens sida gentemot verkställande direktören. Från ett flertal håll har i remissyttrandena reagerats mot regeln under framhållande att densamma, om den genomfördes, komme att för bolagen orsaka åtskilligt av besvär och olägenheter. Detta gällde särskilt s. k. familjebolag och även, kanske i än högre grad, koncerner. Beträffande dessa sistnämnda anmärktes, att en modifiering av regeln borde så mycket hellre kunna medgivas som ju beträffande dotterbolagen frågan om styrelsens sammansättning i allmänhet icke borde betraktas annorledes än såsom en förvaltningsdetalj inom koncernen, vilken dennas ledning borde äga att ordna på det lämpligaste sättet. Lagrådet yttrade vid sin behandling av frågan, att därest försök skulle göras att genom en smidigare avfattning av stadgandet undanröja de påtalade olägenheterna, detta syntes svårigen kunna ske med mindre till stadgandet fogades undantagsbestämmelser av tämligen invecklad art. Med hänsyn härtill och då stadgandet i allt fall enligt lagrådets förmenande saknade större praktisk betydelse för främjandet av den åsyftade kontrollen, förordades, att stadgandet finge utgå. Det oaktat har emellertid Kungl. Maj:t i förslagets 79 § upptagit stadgandet med allenast en mindre jämkning, nämligen att det ursprungliga fyrtalet blivit utbytt mot »varje påbörjat tretal» och med tillägg att, om styrelseledamöterna ej äro flera än fyra, allenast en må vara befattningshavare.

Läget är således, att det av ingen synes vara bestritt, att stadgandet i vissa fall kommit att föranleda icke oväsentliga olägenheter. Lagrådet har av denna anledning föreslagit stadgandets avförande ur lagen, medan propositionen bibehållit detsamma endast med en obetydlig jämkning.

På grund av vad sålunda anförts hemställles,

att riksdagen ville, med godkännande av lagrådets mening, vid avfattningen av 79 § ur densamma avföra det ifrågavarande stadgandet, eller om så icke anses böra ske,

att stadgandet kompletteras med en dispensregel, enligt vilken Konungen eller den myndighet Konungen bestämmer skall äga att, där så finnes skäligt, meddela befrielse från stadgandets tillämpning.

I lagberedningens förslag finnes i enlighet med utländsk rätt — engelsk och tysk — upptaget ett stadgande, enligt vilket det skall vara aktiebolag medgivet att, där det med hänsyn till bolagets bästa finnes påkallat, i viss utsträckning göra undantag från lagens bestämmelse att bolag skall i sin balansräkning redovisa sitt innehav av aktier i andra bolag specifikt, således med angivande för varje bolag av dettas namn samt aktiernas antal och värden. Undantaget må omfatta aktier högst till ett sammanlagt värde av en fjärdedel av bolagets behållna förmögenhet. Stadgandet kompletteras med föreskrift om skyldighet att i en särskild skriftlig uppgift till balansräkningen till tjänst för revisorerna meddela en specifikation rörande de ifrågavarande aktierna och deras bokförda värden. Stadgandet är självfallet motiverat av de icke sällan framträdande olägenheterna för företag att nödgas genom offentliggörandet av innehavet av vissa poster främmande aktier omtala affärsförbindelser, vilkas yppande kan bli till skada för bolaget i konkurrensavseende. Detta gäller framför allt i fråga om våra svenska bolag med internationell verksamhet och därmed följande innehav av aktier i utländska företag. Men även i andra fall kan olägenhet av det specifika offentliggörandet av främmande aktier göra sig gällande. Sålunda kan ett bolag, som genom lämnande av dylik uppgift nödgas i förtid yppa ett pågående arbete för åstadkommande av en fusion eller annan åtgärd rörande ett koncernförhållande, lätteligen bli utsatt för utpressning eller snarlik obehörig påverkan.

Efter övervägande av detta lagberedningens förslag jämte de andra förslag av olika beskaffenhet, som i remissyttrandena framkommit, har Kungl. Maj:t funnit sig böra i propositionens 101 § 2 mom. förorda en annan väg för frågans lösning än den av lagberedningen anvisade. Det föreslås, att undantag från specificeringsskyldigheten må äga rum allenast om Konungen eller den myndighet Konungen bestämmer lämnat medgivande därtill, vilket skall kunna ske när specificeringen finnes kunna lända till förfång för bolaget. Vid sådant förhållande har det icke ansetts vara tillräcklig anledning att i lagen angiva någon särskild kvotdel, som ej må överskridas.

Mot detta förslag synes oss först och främst vara att invända, att bolagen genom detsamma näppeligen skulle bli på avsett sätt hulpna. Det skulle ju ankomma på vederbörande bolag att i sin dispensansökan inför myndigheten ådagalägga, att specificeringen skulle kunna lända bolaget till förfång. Men i många fall torde en sådan bevisning icke vara möjlig att förebringa. Bolagets ledning har visserligen en stark känsla av att

offentliggörandet av aktieinnehavet skulle komma att utsätta företaget för en betydande risk, men att föra bevisning om denna risks realitet komme icke att befinnas möjligt. Dessutom torde det ofta förhålla sig så, att frågan skulle finnas vara av så ömtålig beskaffenhet, att ledningen skulle bestämt draga sig för att i skrift giva uttryck åt sina farhågor. Här- till kommer slutligen, att såvitt vi kunna finna, det icke lär vara möj- ligt att undandraga den till myndigheten ingivna dispensansökningen med tillhörande utredning offentligheten.

På här angivna skäl hemställes,

att lagberedningens förslag till avfattning av 101 § 2 mom. måtte antagas.

Stockholm den 1 februari 1944.

Eric Ericsson.

Gustaf Björkman.

Eilif Sylwan.